

ного адміністративного права.

ЛІТЕРАТУРА

1. Цифры и факты о текущих операциях ООН по поддержанию мира. –URL: <http://www.un.org/Depts/dpko/dpko/contributors/CountriesSummaryJuly2004.pdf>
2. Mandate Implementation Plan (2000-2002). -Sarajevo: United Nations Mission in Bosnia-Herzegovina, 13/03/01.
3. Petterson D. Legal aspects on serving as a United Nations Civilian Police. Swedint Almnas, 1993.
4. Consolidated Version of the Treaty on European Union. –URL: <http://www.euobserver.com/nice/nice3.html>.
5. Legal Basis for the EUPM. -12 July 1999. –URL: <http://www.un.org/russian/peace/pko/doc/>.
6. Annual Report 1999 on OSCE Activities (1 December 1998 – 31 October 1999). SEC.DOC/2/99. -Vienna: Organization for Security and Co-operation in Europe. The Secretary General. 17 November 1999. –96 pp.
7. Synge R. Mozambique: UN Peacekeeping in Action, 1992-94. -Washington, D.C.: United States Institute of Peace Press, 1997. –210 pp.
8. United Nations and Mozambique 1992-1995 // The United Nations Blue Books Series, Volume V. -New York: United Nations. Department of Public Information, 1995. -318 pp.
9. Handbook for the Soldier in Operations other than War (OOTW)/Special Edition. -No. 94-4, Jul 94.
10. United Nations and the Situation in the Former Yugoslavia, The. Reference paper. Revision 4. -New York: United Nations. Department of Public Information, 1996. –240 pp.
11. Notes for the Guidance of UN Civilian Police on As-

signment. United Nations Police for Kosovo. UN PK. United Nations Interim Administration Mission in Kosovo. (UNMIK). -New York: United Nations. Department of Peace-Keeping Operations. Civilian Police Unit, 30 June 1999.

12. Notes for the Guidance of UNCIVPOL on Assignment in United Nations Interim Administration Mission in Kosovo (UNMIK). UNMIK Police. (Revised version 11) -New York: United Nations HQ. Department of Peacekeeping Operations. Civilian Police Division, 4 June 2001.

13. Типовое соглашение о статусе сил между Организацией Объединенных Наций и странами, в которых проводятся операции: доклад Генерального секретаря. A/45/594. 9 October 1990 // UNPOC Handout. –SWEDINT, 2002.

14. United Nations Civilian Police Handbook. First Draft /UN/223/THCIP095/. -New York: United Nations Department of Peace-keeping Operations, October 1995. –135 p.

15. Induction Programme. –Zagreb: United Nations Mission in Bosnia and Herzegovina. International Police Task Force, International Police Task Force, 1996.

16. Международные нормы, касающиеся прав человека в области поддержания правопорядка: Карманный справочник для сотрудников правоохранительных органов /Организация Объединенных Наций. Верховный Комиссар Организации Объединенных Наций по правам человека. Центр по правам человека. -1998. –30 с.

17. Peacekeeper's Handbook / International Peace Academy -New York. Oxford. Toronto. Sydney. Paris. Frankfurt: Pergamon Press, 1984. –424 pp.

Надійшла до редколегії 30.08.2004

ТЕЛИЧКИН А.А. ПРАВО ОПЕРАЦИЙ В ПОЛЬЗУ МИРА

Рассматриваются вопросы правовых основ деятельности правоохранительного компонента операций по обеспечению международного мира.

TELICHKIN A.A. THE LAW OF PEACE OPERATIONS

The legal basis of the law-enforcement activities of the peace support operations is discussed.

УДК 339.92:339.732.4(477)

Т.Ю. ТКАЧУК

Національна академія Служби безпеки України

СПІВРОБІТНИЦТВО УКРАЇНИ З МІЖНАРОДНИМ ВАЛЮТНИМ ФОНДОМ: ПОГЛЯД У МАЙБУТНЄ

Виконаний аналіз основних чинників впливу на розвиток відносин між Україною та Міжнародним валютним фондом.

Для забезпечення економічної безпеки України, назрілим є її входження до широкого економічного простору, координація співпраці з економічними партнерами у структурній, грошово-кредитній, енергетичній, транспортній, соціальній сферах, повернення втрачених ринків. Без

цього неможливо відновити порушені економічні пропорції та технологічні зв'язки. Сама по собі відкритість української економіки не компенсує ефекту внутрішньогосподарських диспропорцій.

Розв'язання цих завдань і нормальне функціонування

вітчизняної економіки неможливе без запозичення передових технологій Заходу та без надходження ресурсів зі Сходу. Україна приречена на роль мосту між Європою та Азією, в тому числі і з транзитним призначенням. Але головний інтерес України – посісти таке місце у світовому поділі праці, міжнародній торгівлі та фінансах, яке відповідало б її природним, трудовим та інтелектуальним ресурсам, сприяло реалізації потенціалу великої європейської держави.

Економіку будь-якої країни сьогодні вже не можна розглядати як щось самодостатнє. Вона перебуває під могутнім впливом світових відносин. Триває неперервна взаємодія внутрішнього з зовнішнім, яка одних стабілізує та змінює, а інших ослаблює, а то й руйнує. Тому питання економічної безпеки зараз особливо актуальне.

Важливим міжнародним економічним та геополітичним утворенням, що має безпосередній вплив на економічну безпеку України, є Міжнародний валютний фонд, створений під час спеціальної валютно-фінансової конференції, у Бреттон-Вудсі (США) в липні 1944 року.

Офіційно Міжнародний валютний фонд розпочав свою діяльність у травні 1946 року (після призначення керівництва), але перші операції було здійснено лише в березні 1947 року, тому в різних виданнях вказуються різні дати початку роботи МВФ. Мета діяльності визначалася першою статтею Угоди про МВФ: “забезпечити розвиток і збалансованість зростання міжнародної торгівлі та сприяти таким чином досягненню та збереженню високого рівня зайнятості і реального доходу та розвитку виробничих ресурсів усіх членів” [1, с.87]. Як показав майже шістдесятирічний досвід роботи МВФ, дане завдання було актуальним саме на початку діяльності Фонду, а сьогодні, особливо в силу глобалізаційних процесів у світі, воно певним чином трансформувалося. Події 80-90-х років минулого століття у Латинській Америці, країнах Азії, Африки та Росії спонукали ряд науковців, а особливо політиків, переглянути питання щодо ефективності діяльності МВФ, адекватності його політики сьогоднішнім реаліям у сфері регулювання міжнародно-валютних відносин, шляхи співпраці з Фондом [2, с.48-49].

В даному розрізі актуальність теми дослідження полягає у виявленні негативних проявів діяльності Міжнародного валютного фонду та аналіз основних можливих напрямків побудови подальшої співпраці України з цією міжнародно-фінансовою організацією. У результаті широкої актуальності даної теми, ступінь її розробленості є теж досить значним. Велику увагу цьому приділяють як науковці (Г. Калач, І. Пахомов, О. Сатановська, І. Лютий), так і політики (В. Хорошковський, С. Тігіпко, Р. Шпек та інші).

Основною метою даної роботи є аналіз основних чинників впливу на розвиток відносин між Україною та Міжнародним валютним фондом.

Основними завданнями є: 1) виявлення основних тенденцій роботи Міжнародного валютного фонду в сфері регулювання міжнародних економічних процесів; 2) ана-

ліз впливу глобалізаційних процесів на економічну безпеку України; 3) пошук найбільш сприятливих напрямків подальшої співробітництва України з МВФ.

Для того, щоб розпочати процес співробітництва з МВФ, а особливо отримання кредитів, держава-позичальник зобов’язується виконати ряд вимог, які ставлять експерти Фонду, особливо в рамках програми розширеного фінансування (EFF). Зараз діє схема, коли експерти МВФ рекомендують урядам свої пропозиції, як правило це:

1) лібералізація економіки (вільне ціноутворення, лібералізація внутрішньої та зовнішньої торгівлі, відсутність валютного контролю за поточними операціями). Прикладом в даному випадку, може послужити Індія, уряд якої в 1981 році для отримання кредиту МВФ зобов’язувався виконати рекомендації МВФ щодо пом’якшення законодавчих обмежень стосовно іноземних капіталовкладень у приватний сектор держави, а також створення “сприятливого клімату” для діяльності в Індії транснаціональних корпорацій, що в кінцевому результаті забезпечило технологічну залежність Індії від промислово розвинутих країн [3, с.358-359]. Цікавим також є приклад Китаю та Малайзії: в час східно-азіатської кризи кінця 90-х років експерти МВФ заохочували держави, охоплені кризою, створювати та поповнювати свої валютні резерви, оскільки саме вони є першим і основним захистом проти кризи. Ці країни уникли необхідності звертатися до МВФ (чи виявилися сміливішими за інших), віддавши перевагу власному курсу, почали проводити жорстку кредитно-грошову та фінансово-бюджетну політику. У результаті економічне зростання в Китаю збереглося на рівні 7 %, а Малайзія перенесла лише короткий незначний економічний спад [4, с.2];

2) проведення визначених заходів у бюджетній та податковій сферах (в Україні, зокрема, це повернення податку на додану вартість);

3) реформування та зміцнення банківської системи;

4) забезпечення незалежності Центрального банку;

5) проведення жорсткої монетарної політики. Так, значна частина кредитів МВФ спрямовувалась в Україні для підтримки обмінного курсу гривні. За даними фахівців, у випадку використання цих же кредитів на інші цілі, наприклад, забезпечення розрахунків у міжнародній торгівлі чи на виробничі потреби, можна було б отримати зовсім інші результати [3, с.365]. Іншою вимогою МВФ до України було встановлення “плаваючого” курсу гривні, Національний банк України не взяв до уваги дану рекомендацію Фонду, мотивуючи це тим, що за різних змін обмінного курсу національної валюти громадяни України почнуть вкладати гроші в товари довгострокового споживання чи у валюту, що призведе до витоку національної грошової маси з грошового обігу. В цьому плані керівництво МВФ не врахувало також те, що економіка України залежна від імпорту енергоносіїв і девальвація гривні автоматично робить товари критичного імпорту дорожчими;

6) заохочення приватизації;

7) впровадження короткострокових облігацій для неінфляційного фінансування бюджету (деякі вчені вважають однією з причин фінансової кризи у Туреччині саме використання подібних облігацій) [5, с.38];

8) застосування жорсткої державної політики регулювання сфери соціального забезпечення.

Цікавим є приклад Судану, надавши уряду якого кредит, МВФ висунув вимоги відмінити субсидії на цукор, муку і масло, що призвело до росту цін на дану продукцію, а в результаті і до акцій протесту в державі. У Домініканській Республіці виконання подібних умов МВФ призвело до справжнього народного повстання [3, с.361]. В Україні подібні умови ставилися щодо переходу на нові тарифи оплати житлово-комунальних послуг по їх 100 % вартості. У зв'язку з невиконанням Україною даної вимоги, МВФ не надав черговий транш кредиту по програмі розширеного фінансування у 2002 році.

Надання економічної допомоги державам традиційно використовується Міжнародним валютним фондом як засіб для задоволення певних політичних цілей. Наглядним прикладом політичної обумовленості кредитів МВФ є Росія, яка після закінчення бомбардування Військово-повітряними силами НАТО колишньої Югославії прийняла рішення про встановлення контролю над частиною її території, яка була розділена між військами НАТО. При цьому Президент Росії зайняв жорстку позицію, вимагаючи окремих сектор контролю на території провінції Косово для Росії. Даною позицією прийшлося поступитися після попередження МВФ про зупинення надання чергового траншу [6, с.5].

Досвід роботи України з Міжнародним валютним фондом та зміни в економіці держави роблять очевидною потребу зміни нашої стратегії та тактики у відносинах з МВФ. Таке завдання чітко визначено у Посланні Президента України до Верховної Ради України "Європейський вибір. Концептуальні засади стратегії економічного та соціального розвитку України на 2002-2011 роки", в якому, зокрема, сказано, що "центр уваги у відносинах з МВФ має поступово перенестися у площину без кредитних відносин, узгодження параметрів макроекономічної політики з тенденціями та прогнозами розвитку світової економіки".

Таким чином необхідною є розробка нової стратегії співпраці України з МВФ, яка потребує врахування наступних факторів:

1. Міжнародний валютний фонд є однією з основних установ, що створилися і діють на підставі домовленостей, яких було досягнуто в Бреттон-Вудсі (1944 р.) і на яких фактично будується сучасна міжнародна валютна система.

2. Роль МВФ у післявоєнній Європі важко переоцінити, саме завдяки Фонду наприкінці 60-их років була забезпечена конвертованість основних валют, вирішені проблеми платіжних дисбалансів, нестачі міжнародної ліквідності, боргової кризи країн "третього світу", подо-

лання негативних наслідків "нафтової кризи" 70-х років тощо.

3. МВФ має значні заслуги у процесі проведення реформ в країнах колишнього соціалістичного табору, які, не дивлячись на не завжди однозначне трактування доцільності співпраці з МВФ, швидко провели економічні реформи. Особливо важливу роль відіграли вони на перших етапах державотворення, в умовах відсутності досвіду національних фахівців та альтернативних джерел фінансування.

4. В поточний час відбуваються помітні зміни завдань МВФ, підвищення його ролі у попередженні фінансових криз та пом'якшенні їх наслідків. Важливу роль набуває питання реструктуризації боргів, особливо малорозвинених країн.

Все це свідчить про те, що значення співпраці з МВФ не може зменшитися для нашої країни, навіть за умови переходу до співпраці на безкредитній основі.

На нашу думку, нова стратегія співпраці України з МВФ повинна включати наступні складові:

1. *Українська сторона повинна чітко визначитись щодо ступеню свого критичного відношення до МВФ.*

Критика на адресу МВФ – досить поширене у світі явище і важко внести до неї щось принципово нове. Таким чином, будь-які критичні зауваження з боку української сторони автоматично позиціонують Україну в межах існуючого у світі соціально-політичного розподілу. Іншими словами, невдала критика може призвести до віднесення України в очах світової громадськості до того чи іншого політичного табору. В такому випадку, бажано, щоб це відповідало дійсним інтересам України.

Щодо безпосередньої критики самого МВФ, то вона має різні корені і цілі. Перш за все, це критика з *політичних міркувань*. Найбільш активними прибічниками такого роду критики є представники комуністичної та соціалістичної ідеології. Для них характерні необірунтовані звинувачення в нав'язуванні слаборозвинутим країнам стандартів "імперіалістичної фінансової дисципліни" та "міжнародної феодалної залежності" [7, с.291].

Іншим різновидом є *поміркована критика*. На відміну від політичної критики вона носить більш поміркований характер і відноситься не до загальних принципів діяльності МВФ, а стосується конкретних форм та методів такої діяльності. Наприклад, йдеться про те, що помилковими є стандартні рекомендації МВФ щодо девальвації національної валюти для підтримки експорту (оскільки в слаборозвинутих країнах експорт нееластичний за ціною і в результаті не стільки збільшується експорт, скільки зростають витрати на імпорт необхідної промислової продукції та енергоресурсів).

Можна також говорити і про *внутрішню професійну критику*. Вона лунає під час дискусій у керівних органах МВФ (Рада Директорів, Тимчасовий Комітет або у виступах та пропозиціях експертів, які працюють чи працювали у МВФ). До таких критичних зауважень можна віднести пропозиції підвищити права Тимчасового Комітету, за-

безпечити більшу координацію, або навіть злиття МВФ та Світового банку, ввести практику запрошення на засідання Ради Директорів офіційних представників тих країн, програми співпраці з якими розглядаються, активізувати роль МВФ у попередженні світових фінансових криз тощо.

На нашу думку, українська сторона у своїх відносинах з МВФ повинна обмежитися поміркованою критикою. Головний наголос слід робити не на політичній недоцільності існування МВФ або його заангажованості в інтересах ведучих країн світу, а на конкретних помилках у супроводженні економічних реформ. При цьому в якості основної причини таких помилок слід визнати не зловми-сність або низьку кваліфікацію експертів МВФ, а новизну та надзвичайну складність завдань. Саме такий підхід, на наш погляд, сприятиме конструктивній співпраці з МВФ. Одночасно слід сприяти більш активному вивченню і обговоренню діяльності МВФ (як в Україні, так і в інших країнах) представниками української політичної та економічної науки.

2. Україна повинна забезпечити собі союзників серед членів МВФ.

Україна свого часу (на початку 90-х років) втратила таку можливість, тоді можна було б створити групу країн Східної Європи з перехідною економікою, яка би лобювала інтереси групи в МВФ (аналогічно групі країн, що розвиваються – т.зв. “Група Двадцяти”). На початковому етапі співпраці з МВФ така група теоретично мала змогу вимагати більш вигідних умов співпраці з МВФ. Проте на поточний момент створення такої групи навряд чи реально, враховуючи розбіжність їх інтересів. Перш за все, це пов’язане з претензіями Росії на статус “великої держави”, а також значним поступом у процесі приєднання цілої низки постсоціалістичних країн до Європейського Союзу.

Враховуючи викладене, а також стратегічну мету України – вступ до Європейського Союзу, можна запропонувати при виборі союзників у своїх відносинах з МВФ орієнтуватися (але не сліпо наслідувати) на країни ЄС та країни, які незабаром стануть його членами. Пошук потенційних союзників у співпраці з МВФ необхідно здійснювати, вивчаючи питання, які обговорюються в МВФ, на підставі чого проводити попередні консультації з країна-

ми, від яких в майбутньому Україні може знадобитися допомога, здійснювати моніторинг питань, які цікавлять наших потенційних союзників. Лише такий підхід, а не звернення до країн в разі виникнення проблем з МВФ, забезпечить, за необхідності, підтримку інтересів України в МВФ.

3. Україна повинна сприяти розширенню свого представництва у міжнародних фінансових колах.

Незначна присутність представників України у керівних органах Міжнародного валютного фонду та інших міжнародних фінансових організаціях (як офіційних так і таких, що працюють за приватними контрактами) діє як суб’єктивний фактор, який сприяє негативному сприйняттю України, як аутсайдера глобалізації. Таким чином, слід приділяти більше уваги розширенню як особистих зв’язків українських дипломатів з представниками міжнародних фінансових організацій, так і відкриттю українських офіційних представництв.

На наш погляд, при застосуванні викладених вище рекомендацій, співпраця України з МВФ стане більш ефективною. Хоча стратегія відносин з Фондом не повинна обмежуватися лише згаданими складовими і потребує колективної роботи фахівців різних державних установ

ЛІТЕРАТУРА

1. Эбке В.Ф. Международное валютное право. –М., 1997.
2. Хорошковський В. МВФ і валютно-фінансові кризи // Вісник НБУ. 2002. -№ 6.
3. Пахомов И.Н. Финансовое право. –Харьков, 2003.
4. Стігліц Д. Чи веде Китай нечесну гру? // День. – 2003. -№ 41.
5. Калач Г. Співробітництво України з міжнародними фінансовими установами: проблеми та перспективи // Економіка. Фінанси. Право. -2002. -№ 8.
6. Коростникова Т., Филатова И. Что от нас хочет МВФ? // Аргументы и факты. –1999. -№ 18.
7. Витренко Н. Спасти Украину. –Харьков, 1997.

Надійшла до редколегії 22.03.2004

ТКАЧУК Т.Ю. СОТРУДНИЧЕСТВО УКРАИНЫ С МЕЖДУНАРОДНЫМ ВАЛЮТНЫМ ФОНДОМ: ВЗГЛЯД В БУДУЩЕЕ
Выполнен анализ основных факторов влияния на развитие отношений между Украиной и Международным валютным фондом.

TKACHUK T.JU. COOPERATION OF UKRAINE WITH THE INTERNATIONAL CURRENCY FUND: THE SIGHT IN THE FUTURE
The analysis of major factors of influence on development of attitudes between Ukraine and the International currency fund is executed.

“ПРАВО І БЕЗПЕКА” – фаховий журнал правоохоронця